

Rijksgebouwendienst
Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Rijkshuisvesting en monumenten

links Paleis Het Loo werd in de jaren na 1685 gebouwd als weids opgezet buitenverblijf voor Prins Willem III. De bouwheer was Jacob Roman, de decoraties werden ontworpen door Daniël Marot. De tuinen zijn aangelegd in de romantische landschapsstijl, een werk dat pas rond 1813 werd afgerond. Paleis Het Loo behoort tot de honderd meest belangrijke monumenten van ons land.

cover interieur van gebouw La Défense in Almere. In dit door UN Studio ontworpen gebouw is sinds 2008 de Belastingdienst gevestigd.

Onze missie

De Rijksgebouwendienst draagt bij aan het succesvol functioneren van zijn klanten door het bieden van efficiënte en effectieve huisvestingsoplossingen. Met het in stand houden van monumenten draagt de Rijksgebouwendienst bij aan het behoud van ons cultureel erfgoed.

boven Slot de Asseburg in Heemskerk dateert van het einde van de vijftiende of het begin van de zestiende eeuw. Feitelijk is het een kasteelachtig landhuis, want de muren van de torens zijn niet dik genoeg om als defensiemiddel gediend te hebben.

onder De plenaire zaal van de Tweede Kamer bevindt zich in het Binnenhofcomplex in Den Haag. Het is onderdeel van een uitbreiding van het complex dat tussen 1988 en 1991 naar ontwerp van Pi de Bruijn gerealiseerd is.

Rijkshuisvesting en monumenten, onze zorg

De Rijksgebouwendienst zorgt voor duurzame, veilige huisvesting van alle departementen en een groot aantal daaraan verbonden organisaties en diensten. De Rijksgebouwendienst is economisch eigenaar van 2000 Rijkspanden die bij elkaar een unieke en zeer diverse vastgoedportefeuille vormen; departementen, musea, paleizen, rechtbanken, gevangenissen en monumenten. Niet alleen ontwikkelt en onderhoudt de Rijksgebouwendienst deze portefeuille; wij tonen ook een voorbeeldrol namens het Rijk. De Rijksgebouwendienst heeft dus oog voor kwaliteit en streeft waar mogelijk naar architectonisch hoogstaande gebouwen, die een stedenbouwkundige verrijking zijn voor de plek waar ze staan.

De Rijksgebouwendienst onderhoudt een belangrijk deel van het nationale culturele erfgoed en zorgt ervoor dat dit passend gebruikt wordt of opengesteld wordt voor een breed publiek. Daarnaast is de Rijksgebouwendienst in Nederland ook de grootste opdrachtgever voor beeldende kunst.

Kantoortoren op het Walterbosch Complex in Apeldoorn. Dit ensemble van gebouwen voor de Belastingdienst is een mengeling van bestaande gebouwen en nieuwbouw. De bestaande gebouwen van architect Piet Zanstra zijn gerenoveerd naar ontwerp van Rob Hootsmans. Voor de nieuwbouw tekenden DP6 (torens) en Neutelings Riedijk (plintgebouw).

Welke panden beheren wij?

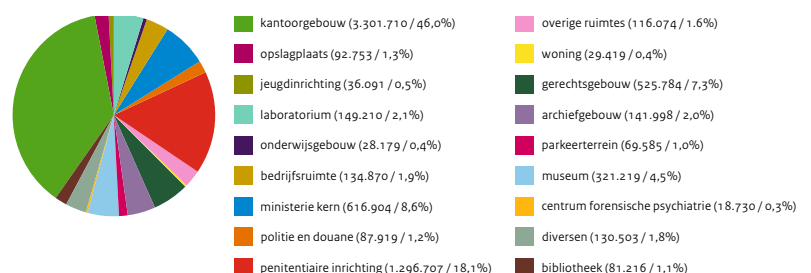
De Rijksgebouwendienst beheert en ontwikkelt de grootste vastgoedportefeuille van het Rijk; bij elkaar 7 miljoen m² vloeroppervlak, waarvan zeventig procent in eigendom. Van de 2000 objecten in onze voorraad hebben er zo'n 350 (1 miljoen m²) een monumentstatus. 3,9 miljoen m² is kantoor, dat is tien procent van de totale kantorenmarkt in ons land, en 1,2 miljoen m² wordt gebruikt als penitentiaire inrichting. De ministeries van Justitie (met de gevangenissen en rechtbanken) en van Financiën (waaronder de Belastingdienst valt) zijn onze grootste klanten met respectievelijk 2,7 miljoen m² en 1,2 miljoen m² vloeroppervlak in gebruik. Wij verzorgen de huisvesting van alle ministeries en de daaraan verbonden agentschappen en van enkele andere publieke instellingen, waaronder de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND). Ook de huisvesting van de Hoge Colleges van Staat (de Eerste en Tweede Kamer, de Hoge Raad en de Raad van State), van het Koninklijk Huis en van enkele belangrijke internationale organisaties in Den Haag is in onze handen. En wij zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van enkele tientallen Rijksmusea. Denk daarbij aan het Kröller-Möller Museum op de Hoge Veluwe, het Rijksmuseum en het Van Gogh Museum in Amsterdam, het Openlucht Museum in Arnhem en alle grote musea in Leiden.

Onze gebouwen staan op belangrijke plaatsen in het land. Zo zijn de departementen opvallende elementen van de Haagse skyline. Ook belangrijke toeristische trekpleisters in Den Haag hebben wij in beheer: het Mauritshuis, de paleizen Noordeinde en Huis ten Bosch en het Binnenhof, om er maar een paar te noemen. Het gebouwcomplex

voor de Belastingdienst en de Rechtbank op de Kop van Zuid in Rotterdam is daar één van de grote blikvangers. De bestaande kantoren van de Belastingdienst en de Informatie Beheergroep in Groningen zijn landmarks in de stad, de nieuwe kantoren voor deze organisaties zullen dat vanaf 2012 net zo goed weer zijn.

Onze gebouwen vormen de kern van ons werk. Grote zorg besteden we dan ook aan opdrachtverlening en projectbegeleiding. De Rijksgebouwendienst maakt gebruik van de nieuwste ontwikkelingen en technieken als het gaat om bijvoorbeeld veiligheid, duurzaamheid en energiebesparing. Op deze manier zijn wij in staat onze gebouwen naar beste inzicht te beheren en te ontwikkelen. Ook vervult de Rijksgebouwendienst een voorbeeldfunctie als het gaat om geïntegreerde contracten en innovatieve opdrachtvormen als publiek-private samenwerking. Onderdeel daarvan zijn de contracten die design, build, finance, maintain & operate omvatten.

Type objecten (100% = 7.178.871,00 m² bruto vloeroppervlak)

boven De Oostvaarderskliniek in Almere, een centrum voor forensische psychiatrie, opende in 2008 haar deuren. Het prestigieuze complex is opvallend onopvallend. Een bewuste keuze van architectenbureau Studio M10, dat tekende voor deze opdracht, omdat het complex in de directe nabijheid van woonwijk de Stripheldenbuurt ligt. De kunst op het binnenterrein is van de hand van Paul de Reus.

onder De hal van gebouw Center Court in Den Haag, ontworpen door Hans Kuiper van bureau KOW. Het bakstenen complex is opgebouwd uit drie geschakelde carrévormen en bevat zowel woningen als kantoren. De Rijksgebouwendienst huurt 20.000 m² van het kantorengedeelte voor meerdere overheidsdiensten. De aanhuur vond zonder inrichting plaats, waardoor het interieur van de kantoren toegespitst kon worden op de wensen van de gebruikers. Kunst voor het pand is ontwikkeld via de percentageregeling, zoals de gekleurde wand van Markus Linnenbrink.

Wat is onze rol?

Het Rijkshuisvestingsbeleid wordt centraal vastgesteld; de Rijksgebouwendienst voert dit beleid binnen deze kaders uit. Wij leveren onze klanten advies en ondersteuning als het gaat om de manier waarop zij hun huisvestingsvragen kunnen inpassen in dit beleid. Bij de aankoop en het beheer van vastgoed voor de overheid is de Rijksgebouwendienst de professionele publieke opdrachtgever namens het Rijk. In die rol bieden wij klanten passende, duurzame en veilige oplossingen voor hun huisvestingsvragen. Tegelijkertijd zorgt de Rijksgebouwendienst ervoor dat het overheidsgeld voor huisvesting doelmatig besteed wordt. Zo zijn wij in staat efficiënt en flexibel een hoogwaardige kwaliteit te leveren.

Ontstaan van de Rijksgebouwendienst

De Rijksgebouwendienst is in 1922 ontstaan uit de samenvoeging van een aantal afzonderlijke ministeriële bouwdiensten. In 1924 gaat de dienst officieel van start onder het ministerie van Financiën. Na de Tweede Wereldoorlog wordt de dienst geschaard onder het ministerie van Wederopbouw, tegenwoordig het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Sinds 1999 is de Rijksgebouwendienst een agentschap van dit ministerie.

Het interieur van de koepelgevangenis in Haarlem. De gevangenis is tussen 1899 en 1901 gebouwd naar ontwerp van justitiearchitect Willem C. Metzelaar. Zijn ontwerp is gebaseerd op het panopticon-principe. In 2003 werd de binnenkant van de koepel voor het eerst sinds de bouw weer geschilderd. Daarvoor moest een 36 meter hoge stelling midden in de koepel opgebouwd worden.

Hoe doen wij ons werk?

Voor elke klant beschikt de Rijksgebouwendienst over vaste contactpersonen die de vragen, eisen en wensen van onze klanten inventariseren. Zij werken passende oplossingen uit en maken gebruik van de juiste experts om de vraag adequaat en snel te beantwoorden. Centraal in ons werk staat de zorg voor begeleiding en aanbesteding van beheer en dagelijks onderhoud van de gebouwen in onze voorraad. Hierbij streven wij ernaar de markt te stimuleren tot hoogwaardige en innovatieve oplossingen, om de service richting onze klanten continu te kunnen verbeteren.

In totaal zijn ruim duizend mensen in dienst bij de Rijksgebouwendienst. Het merendeel van hen werkt vanuit de centrale vestiging in Den Haag. Daarnaast zijn er vestigingen in Arnhem, Eindhoven, Haarlem en Groningen. Organisatorisch is de dienst verdeeld in een Staf en vijf lijndirecties, te weten Frontoffice, Advies & Architecten, Projecten, Vastgoed en Beheer.

Proefrestauratie van plafondschilderingen in het monumentale Trippenhuys in Amsterdam. De schilderingen zijn twintig jaar geleden ontdekt onder een laag witte verf. Met dit proefstuk kon de Rijksgebouwendienst bepalen hoe deze schilderingen zo goed mogelijk te herstellen zijn.

Wat is onze ambitie?

De Rijksgebouwendienst maakt van zijn ervaring gebruik om voor zijn klanten en de markt op te treden als dé toonaangevende professionele publieke opdrachtgever voor huisvesting. Dit betekent dat wij een voorbeeld zijn voor de markt en andere overheidsdiensten in de wijze van samenwerken in en realisatie van huisvesting. Deze ambitie vloeit voort uit onze bijzondere positie: de Rijksgebouwendienst is onderdeel van de Rijksoverheid. Dat geeft ons de maatschappelijke plicht met de grootste zorg te kijken naar ons werk en de producten en diensten die wij voortbrengen. De door ons verzorgde huisvesting voldoet in ieder geval aan de actuele eisen van veiligheid, die zijn gebaseerd op het Bouwbesluit 2003 Nieuwbouw. Ook werkt de Rijksgebouwendienst met duurzame materialen en oplossingen waardoor de belasting van het milieu verminderd wordt. De Rijksgebouwendienst maakt waar mogelijk gebruik van de expertise van leveranciers, ontwikkelaars en bouwers.

Dit betekent dat wij ons richten op prestatie-eisen en bereikte resultaten, waar de Rijksgebouwendienst in het verleden vaak zelf producten en diensten bedacht en de manier van uitvoeren voorschreef.

We letten nog scherper dan voorheen op prijs, levertijd, kwaliteit en leveringscondities. De Rijksgebouwendienst formuleert opdrachten helder, stelt duidelijke eisen en toetst de resultaten. Zo kan de Rijksgebouwendienst voor de klant oplossingen vinden van hoge kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten. En dat is wat de klant van ons mag verwachten.

boven Entree van het Van Gogh Museum in Amsterdam. Het oorspronkelijke schetsontwerp is gemaakt door architect Gerrit Rietveld tussen 1963 en 1964. Dit ontwerp werd na Rietvelds dood in 1964 uitgewerkt door zijn compagnons J. Van Dillen en J. Van Tricht.

onder De zoutloods in Andelst-Zetten is het laatste werk dat architect Winfried van Zeeland maakte voor de Rijksgebouwendienst voor hij de overstap maakte naar een particulier architectenbureau. Het ontwerp bestaat uit een plat dak op pilonen met daaronder enkele losse bouwsegmenten.

Welke bijzondere taken hebben wij?

Monumenten

De Rijksgebouwendienst onderhoudt zo'n 350 monumentale objecten van nationaal cultuurhistorisch belang. Tot onze kroonjuwelen horen zestien van de honderd meest belangrijke monumenten in het land. Dit zijn onder meer het Binnenhofcomplex, Slot Loevestein, het Paleis op de Dam, het Rijksmuseum, het Mauritshuis, het Trippenhuis, Paleis het Loo, Huis ten Bosch, kasteel de Slangenburg, het praalgraf van Willem van Oranje in de Grote Kerk Delft en het Mijnonument Oranje Nassau I.

Rijksbouwmeester

Een ander belangrijk speciaal thema wordt vertegenwoordigd door de Rijksbouwmeester. Deze functie bestaat sinds 1806 en maakt onderdeel uit van onze dienst. De Rijksbouwmeester is een onafhankelijk adviseur voor de Rijksoverheid ten aanzien van architectuur en

architectuurbeleid. Omdat het takenpakket van de Rijksbouwmeester in recente jaren aanzienlijk is uitgebreid, wordt deze persoon sinds 2005 bijgestaan door een College van Rijksadviseurs. Dit college adviseert op het gebied van cultureel erfgoed, landschap en infrastructuur. De Rijksbouwmeester bewaakt de kwaliteit van ons werk. Liesbeth van der Pol, die sinds medio 2008 het ambt vervult, geeft gevraagd en ongevraagd advies aan onze dienst en de regering.

Kunst

De Rijksoverheid is sinds begin jaren vijftig de grootste opdrachtgever voor beeldende kunst in de publieke ruimte van ons land. In 1951 is de percentageregeling ingevoerd. Volgens deze regeling kunnen wij tot maximaal twee procent van de kosten van bouwprojecten voor de overheid aan beeldende kunst besteden. Deze regeling heeft ervoor gezorgd dat ons land verrijkt is met tienduizenden beelden, muurschilderingen, installaties, schilderijen en andere vormen van kunst in en rond de gebouwen van de Rijksoverheid.

boven Het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag is één van de rijksgebouwen die in de jaren tachtig in de directe nabijheid van station Den Haag Centraal gebouwd werden. Het pand is ontworpen door Dick Apon. Hij maakte dit ontwerp samen met de andere leden van zijn bureau ABBT: J. van den Berg, A. ter Braak en W. Tromp. Door zijn grillige vorm is het pand altijd een opvallende verschijning in de stationsbuurt geweest.

onder Aan de andere kant van het station ligt het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Dit ministerie bevindt zich in een ensemble van twee gebouwen: Castalia en Helicon. Is Helicon een nieuwbouwproject van architect Sjoerd Soeters van bureau Soeters van Eldonk Ponc Architecten, voor Castalia werd een bestaand kantoor gestript en van een nieuwe aankleding voorzien door architectenbureau Michael Graves & Associates.

Meer weten over ons?

Goed contact met opdrachtgevers, de politiek, belangenorganisaties als het Opdrachtgeverforum en de Regieraad Bouw, architectenbureaus en de media is belangrijk voor ons werk. Daarom staan wij voor zorgvuldige en open communicatie. Informatie over projecten en ontwikkelingen in de rijkshuisvesting zijn te vinden in het magazine SMAAK. De Rijksgebouwendienst verzorgt publicaties, die klanten ondersteunen bij hun huisvestingsbeslissingen. Specialistische programma's helpen hen hun wensen en eisen te formuleren. Verder houdt de Rijksgebouwendienst via bijeenkomsten en internet (www.rijksgebouwendienst.nl) nauw contact met opdrachtgevers en partners in de bouw.

Voor verdere vragen en meer informatie over onze diensten kunt u altijd contact opnemen met de Rgd-Infofoon, onderdeel van onze communicatieafdeling.

De Rgd-Infofoon is bereikbaar via:

het gratis telefoonnummer: 0800 899 1103

mail: info.infofoon@minvrom.nl

*per post: Rgd-Infofoon, interne postcode 465,
postbus 20952, 2500 EZ Den Haag*

rechts Kunst is een belangrijk aspect van het vernieuwde Walterbosch Complex in Apeldoorn. De draakjes van kunstenaar Rob Birza bevinden zich op de lichtkokers die uit de bovengrondse reservoirs voor koelwateropslag steken. De lichtkokers voorzien het ondergrondse plintgebouw van licht.

achterzijde Het Legermuseum is sinds 1989 gevestigd in het Armamentarium, het voormalig wapenarsenaal van Holland en West-Friesland in Delft. Het complex telt twee onderscheiden gedeelten, elk met vier vleugels rond een binnenplaats. Het zuidelijk deel dateert uit 1602 en heeft onder meer zandstenen speklagen. Het uiterlijk van dit deel veranderde tijdens een verbouwing omstreeks 1752 ingrijpend. Het noordelijke deel, gebouwd in 1692, is versierd met enkele beeldhouwde wapens.

Colofon

2009 © Rijksgebouwendienst

fotografie Thea van den Heuvel, Luuk Kramer, Teo Krijgsman, Maarten Noordijk, Robert Oerlemans, Eran Oppenheimer, Jeanine Schrijver, Levien Willemse

publicatienummer 9033

VERRE VAN VREDIG
15 OKTOBER 2004
T/M 29 MEI 2005